

50 år efter:

Bombningen af Shell-huset mindet - og anerkendt af Danmark

Af Villy Schjøtt

Den 21. marts 1995 kl. 1115 afsløredes et minde på Shell-huset for de ni allierede besætningsmedlemmer, der omkom under angrebet på Gestapo hovedkvarteret 50 år tidligere i forbindelse med Operation Carthage.

Operation Carthage

Operationen er sikkert velkendt af de fleste. Den handlede i store træk om den danske modstandsbevægelses gentagne anmodninger om at få bombet Gestapo hovedkvarteret i Shell-huset, idet Gestapo var kommet så langt i deres efterforskning, at de var på nippet til at afsløre hoved-

parten af modstandsbevægelsens medlemmer i Storkøbenhavn.

En del tilfangetagne modstandsfolk var anbragt i den øverste etage som „bombeskjold“, så operationen skulle udføres med yderste præcision, vel vidende, at beliggenheden i et meget tæt bebygget område også ville kunne brin-

ge civilbefolkningen i fare foruden naturligvis fangerne.

Risikoen var erkendt, men accepteret af modstandsbevægelsen, og operationen endte da også med at blive en succes, idet Gestapos arkiver blev tilintejort. Som sidegevinst lykkedes det flere af de indespærrede modstandsfolk at flygte.

Under indflyvningen mod Shell-huset ramte et af bombeflyene en lysstander og styrtede ned tæt ved den franske skole. Røgfanen fra det brændende fly fik desværre besætningen på et af de efterfølgende bombefly til at tro, at den

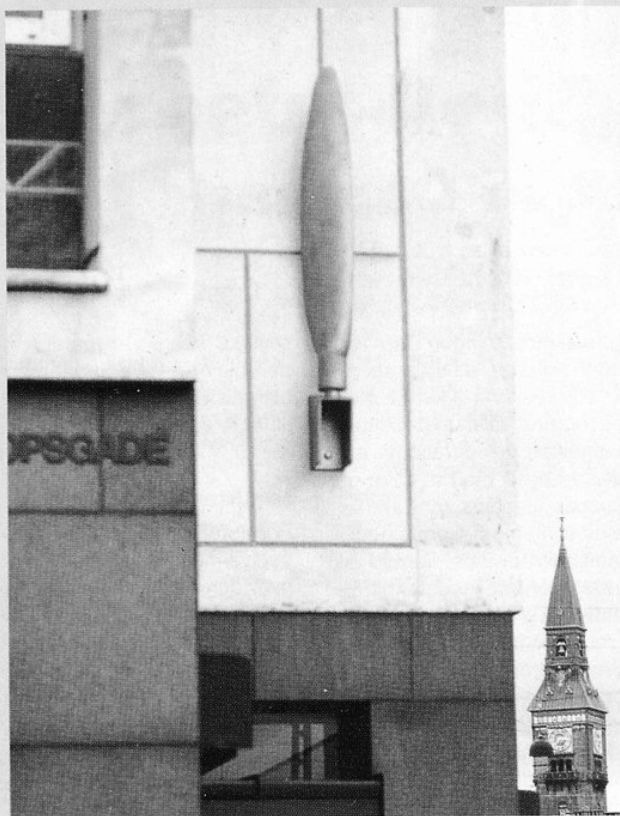
franske skole var målet, og den blev derfor bombet med et tragisk stort antal omkomne til følge - fortrinsvis børn.

Forhistorien til mindet

Forhistorien til mindet over begivenheden startede i 1988, hvor John Schou Nielsen og Derek Carter, begge med fly-

Operation Carthage. Mosquitos fra Royal Air Force bomber Gestapo-hovedkvarteret i Shell-huset i København. Maleri af Terry Fox.

Mindesmærket for de faldne allierede piloter og navigatører.
(Foto: Villy Schjøtt)

vehistorisk interesse som baggrund, fra dansk og engelsk side hver for sig besluttede sig for at indsamle historisk korrekte „rådata“ for at kunne præsentere detaljerede modeltableauer og en bogudgivelse om Operation Carthage.

Dette skulle blandt andet ske for at rette nogle af de allerede offentliggjorte skriftlige beretninger om operationen, der enten ikke er helt korrekte eller har et „digterisk“ tilsnit hvad angår nogle af oplysningerne.

Det løbende efterforskningsarbejde bragte de to i forbindelse med en lang række øjenvidner i ind- og udland samt ikke mindst flere af de deltagende besætningsmedlemmer fra de 20 Mosquito bombefly og de 28 Mustang jagerfly, der deltog i operationen. Endvidere med pårørende til nogle af de, der ved angrebet eller senere.

Denne indsamling af data har bragt en lang række nye oplysninger for dagen, der ik-

ke tidligere har været offentliggjort eller som på afgørende punktet afviger fra hvad, man tidligere har anset som historiske kendsgerninger.

Oprettelse af en komite

Efterforskningen førte til oprettelsen den 22. januar 1994 af Komiteen for Royal Air Forces Shell House Memorial.

Formålsparagraf 1 lyder: „Opførelsen af et minde for de i RAF tjenstgørende besætningsmedlemmer, der omkom ved angrebet på Shell-huset den 21. marts 1945“.

Komiteen består foruden John Schou Nielsen og Derek Carter af Ove Hermansen, Palle Krag og Villy Schjøtt.

Udgangspunktet var opførelsen af en mindemur på en bred midterrabat i Nyropsgade, hvor der i forvejen er bænke og en plakatsøjle, med udsigt mod Shell-huset, der efter den totale ødelæggelse i 1945 var blevet genopbygget på samme sted i 1950.

Mindet skulle ses som det officielle Danmarks tilkendegivelse af den offervilje, der var til stede fra de allieredes side til at hjælpe Danmark. Det forekom komiteen at være det sidst mulige og gunstige tidspunkt (i anledning af 50 året) for at få rettet op på noget, der skulle være sket for længst.

Københavns kommune var blevet kontaktet i 1993 for at opnå et muligt forhåndstilsagn til gennemførelsen af et sådant projekt, hvis der kunne skaffes de nødvendige frivillige, private midler til opførelsen.

Dette forhåndstilsagn blev givet i efteråret 1993, og det gav stødet til oprettelsen af komiteen, der nu for alvor kunne begynde at kontakte en lang række offentlige instanser og private firmaer, der kunne være villige til at yde et bidrag til en dansk anerkendelse af de allieredes indsats for at hjælpe den danske modstandsbevægelse på et meget kritisk tidspunkt.

Der viste sig heldigvis en bred, men indledningsvis desværre ikke overvældende stor, interesse i form af de nødvendige pengemidler til det konstruktionsmæssige arbejde.

Sidst på efteråret 1994 var projektet dog nået så langt, at det var praktisk gennemførligt, både konstruktionsmæssigt og den nødvendige højtidelige markering, med de indsamlede midler samt donationer i form af naturalieydelser.

Komiteen blev dog slået midlertidigt ud af kurs, da Københavns kommune først reducerede omfanget af sit forhåndstilsagn og senere helt afsløt at lade projektet komme til udførelse i henhold til det oprindelige forslag.

Resultatet endte efter flere forhandlinger med at blive en bronzestøbning af et propelblad samt en bronzemindeplade med navnene på de ni omkomne besætningsmedlemmer. Begge ting blev anbragt på selve Shell-husets facade mod Nyropsgade.

Med substantielle donationer og aktiv hjælp fra bl.a. A/S

Dansk Shell, Radisson SAS Hotel Scandinavia, Air UK, Ingeniørforeningen, Eskofot, Udenrigsministeriet, Forsvarskommandoen, den engelske ambassade i Danmark, Arkitektfirmaet Vilhelm Lauritzen, Københavns kommune, Taastrup Vejskiltefabrik, RAF Association København, 2 Group Officers Association, Mosquito Aircrew Association og The Danish Club Melbourne, Australien lykkedes det at kunne invitere det størst mulige antal overlevende besætningsmedlemmer og pårørende til de ni omkomne på en uforglemmelig oplevelse i Danmark.

Der kom gæster så langvejs fra som Australien, og Royal Air Force markerede begivenheden ved at være repræsenteret ved chefen for 2 Group, Air Vice Marshal R.H. Godall, CBE, AFC.

Den 21. marts 1995

Dagens arrangementer startede kl. 1000 i den engelske kirke, St. Alban's Church ved Churchill Parken, hvor Rev. Canon David Prosser forestod en mindehøjtidelighed. Foruden de direkte involverede gæster var der inviteret et større antal indenlandske honoratører, bl.a. ambassadørerne fra Australien, England, Israel og Norge, ambassadør J. Ørstrøm Møller fra Udenrigsministeriet, overrabiner Melchior, Københavns overborgmester, kammerherre Schaumburg samt Ole Lipmann, Svend Truelsen og Ove Kampmann fra modstandsbevægelsen.

Herefter kørtes til Shell-huset, hvor der indledningsvis på komiteens vegne var tale af Derek Carter, som overlod selve afsløringen af mindepladen til Ole Lippmann.

Air Commodore E.B. Sisimore, DSO, DFC, AFC talte på vegne af de overlevende besætningsmedlemmer, hvorpå der var kransenedlægninger af bl.a. Air Vice Marshall Godall, den engelske ambassadør H.J. Arbutnot og komiteen.

Der var desuden kranse-
nedlægning ved mindepladen
i Shell-husets indgangsparti
for de modstandsfolk, der
omkom under operationen, af
bl.a. Ove Kampmann og Flight
Lieutenant W.K. Shrimpton,
DFC, der sammen med Flying
Officer P.R. Lake, DFC var den
eneste komplette Mosquito
besætning, der kunne deltage.

Ved mindesmærket for den
franske skole på Frederiks-
berg Allé blev der på komite-
ens vegne nedlagt en krans
af Sara og Michelle Carter.

På Bispebjerg Kirkegård er
dagen hvert år blevet marke-
ret af Flyverhjemmeværnet,
der i dagens anledning havde
opstillet en større deling med
fakler. Her blev de faldne min-
det med blomster og kranse
samt en kort mindehøjtideli-
ghed af Rev. Prosser og en
smukt blæst *Last Post*.

Gæsterne var meget over-
raskede og utroligt rorte og
glade over at få at vide, at de
faldne hvert år har været hus-
ket og mindet fra dansk side.
Det var en meget følelsesla-
det højtidelighed.

Dagens begivenheder var
ledsaget af fanevagter af RAF
Association.

A/S Dansk Shell var derefter
vært ved en frokost i Shell-
husets øverste etage. Der ikke
var sparet på noget som
helst, og gæsterne fik desuden
en fin udsigt over København.

De udenlandske gæster
tog så tilbage til Hotel Scandi-
navia for at starte på et signe-
ringsarbejde sammen med
Ole Lippmann. Derek Carter
havde fået en engelsk kunst-
ner, Terry Fox, til at male sin
opfattelse af angrebet på
Shell-huset set lidt fra oven,
og dette maleri var blevet lavet
som farvetryk. De signerede
eksemplarer bliver solgt til
fordel for velgørenhed i Dan-
mark.

Den engelske ambassadør
H.J. Arbutnot indbød til for-
friskninger og pindemadder i
sin private bolig i Gentofte kl.
1800 som start på aftenen.

De udenlandske gæster,
nogle få danske og komiteen
var indbudt til middag af Uden-

rigsministeriet i Eigveds Pak-
hus kl. 2000.

Aftenens vært var ambas-
sador Jørgen Ørstrøm Møller,
der i sin velkomsttale kunne
forsikre deltagerne om, at de
bånd, der blev etableret tværs
over Nordsøen, lever i bedste
velgående 50 år efter.

Middagen var et meget
synligt bevis for gæsterne på,
at det officielle Danmark i
allerhøjeste grad anerkender
de allierede flybesætningers
indsats under krigen.

22. marts

Dagen var tiltænkt som en dag
med lidt nostalgi, idet en Mus-
tang fra Scandinavian Historic
Flight skulle komme til besig-
tigelse og lave en kort flyve-
demonstration på Flyvestation
Værløse.

Denne del af arrangemen-
tet på flyvestationen kunne
dog desværre ikke gennem-
føres, da Mustangen var
grounded i England, fordi en
defekt brændstofpumpe ikke
kunne skaffes i tide fra USA.

Chefen for flyvestationen,
Oberst Bundesen og hans
mandskab havde klargjort en
hangar på fornemste vis og
komiteen havde sørget for
mad med videre til receptio-
nen, der også indeholdt fore-
visning af autentiske optagel-
ser fra de to fotofly, der deltog
i operationen. Desuden var
der korte optagelser fra jor-
den, der ikke tidligere har væ-
ret vist offentligt.

På hjenvejen til hotellet
blev ruten lagt således, at man
fra jorden kunne besigtige
nogle af de fraflyvningspunk-
ter, der blev fulgt efter angre-
bet, for at bombeflyene og es-
kortejagerne kunne finde
sammen på hjenvejen mod
England.

Om aftenen var der på pri-
vat basis arrangeret en mid-
dag på Hotel Scandinavia for
de gæster, der havde planlagt
hjemrejse til dagen efter samt
komiteen med ægtefæller.

Det var så afslutningen på
et vellykket arrangement, der
vil blive husket længe, både
blandt gæsterne og ikke mindst

komiteen, der nu kan begynde
at betale regningerne og ende
med at opløse sig selv - for
formålsparagraffen er jo op-
fyldt!

Efterskrift

At det nu er 50 år siden bety-
der, at de aktive fra dengang
alle var over 70 år gamle. Af
den årsag alene var det på hø-
je tid at få samlet så mange
overlevende som muligt. Gen-
synsglæden var iøvrigt over-
vældende, især da mange ikke
havde haft forbindelse til
hinanden siden krigens slut-
ning.

At tiden betyder noget kan
bedst illustreres ved, at en af
deltagerne, Wing Commander
J.A. Storrar, DSO, DFC, AFC
døde blot en uge senere i Eng-
land.

Han var et af de rigtige
„esser“ (jagerpilot) med en
lang række nedskydninger på

sin rekordliste. Han forfalske-
de sin dåbsattest et år bagud
for at kunne blive optaget i
RAF, og han var en ud af et
ikke særligt stort antal, der fløj
under hele krigen - og overle-
vede.

Efter krigen læste han til
dyrlæge, og for tre år siden
overlod han sin praksis til sin
søn, der nu er sjette familie-
generation af dyrlæger sam-
me sted.

Noter:

AFC = Air Force Cross.
CBE = Commander of the Or-
der of the British Empire.
DFC = Distinguished Flying
Cross.
DSO = Distinguished Service
Order.

Signerede plakater til 950,-
(inklusive forsendelse) bestil-
les hos Airframes Studio, Bou-
levarden 1B, 2800 Lyngby.

leki AVIATION →

Leverandør til:
AIRLINES, GENERAL AVIATION,
MILITARY, HELIKOPTERE

Intet er for stort -intet er for småt!!
Professionalisme, know-how og
individuel service

Mød os i Paris!
11. - 18. juni 1995
Hal 1, Stand D1

leki AVIATION →

Amager Landevej 273, 2770 Kastrup
Tlf. 31 51 95 50 . Fax 31 51 95 51 . SITA: CPHLKCR